نويسنده:پوهندوی آصف بهاند
تاریخ: ۲۰۱۵/۰۲/۲۲

د کوچنيانو ادبيات
تاريخي پس منظر، اوسنی حالت
پنځمه برخه

اوس راغلو د کوچنيانو ادبياتو ته او په اوسني وخت کې د کو چنيانو خوار حالت ته چې څومره د دولت اوحتی قلموالو له پامه لويدلي دي.
که د افغانستان د مطبوعاتو تاريخ ته سر ور ښکاره کړو، هلته ليدل کيږي چې په رسمي خپرونو کې د کوچنيانو له پاره د دوی د ادب په نامه لومړنی نښې نښاني په ۱۲۹۷ کال کې د سراج الاخبار په پانو کې د «سراج اطفال» په نامه را ځرګنديږي.
محمود طرزي د نورو ډيرو نوښتونو تر څنګه دا نوښت هم وکړ چې آن په هغه وخت کې يې په خپرونو کې کوچنيانو ته او د کوچنيانو ادب ته پاملرنه وکړه او د هغه وخت په خپرونو کې يې ځای ورکړ. محمود طرزي له يوې خوا د سراج الاخبار تر څنګه کتابونه خپرول، له بلې خوا يې د دې جريدې په ځنګ کې «سراج اطفال» ته هم د چاپ او خپريدو زمينه برابره کړه.
«سراج اطفال» په هرو پنځلسو ورځو کې يو وار د سراج الاخبار تر څنګه خپريده. مطالب يې ټول د محمود طرزي له نظره تيريدل او بيا چاپ ته ليږل کيدل. محمود طرزي د «سراج اطفال» د يوه مضمون په ترڅ کې، د کوچنيانو د دې خپروني هدف داسې په نښه کړی دی:« ... سراج اطفال تاسو له نويو علومو او فنونو څخه په روزنه او ادابو کې، په عاقلانه ډول خبروي. د درس زده کوونکو ټکو او ګټورو حکايتونو په وسيله ستاسې دماغونه روښانه کو ... سراج اطفال د ښوونځي په درسونو کې تاسې سره مرسته کوي ...» (آصف بهاند، د کوچنيانو ادبيات، ۴۱ مخ)
هغه څه چې په هغه وخت کې د کوچنيانو په ژبه او د دوی له ذوق او سويې سره برابر خپريدل، اوس يې هم موږ نه لرو. د سراج اطفال په لومړی ګڼه کې ليکوال ښه هنرمند او بر لاسی ښکاري، د سراج اطفال له خولې غږ را باسي او سراج اطفال په خپله له کوچنيانو سره خپله خبرې کوي. په هغه وخت کې چې زه د خپل کتاب (د کوچنيانو ادبيات) په ليکلو بوخت وم، ما وکولای شول چې د سراج اطفال کليکسيون پيدا کړم. د سراج اطفال په لومړی ګڼه کې، سراج اطفال له کوچنيانو سره د زړه خواله کړې ده، دا خبرې لږې اوږدې دي، خو د کوچنيانو د ادبياتو په تړاو ډيرې په زړه پورې دي او لوستل يې ګټور. سراج اطفال خپلې خبرې داسې پيل کوي:
«سراج اطفال را په خواننده ګانش کي شناسايي خواهد داد، مګر خودش. برادران! من يک نهالک نو نشانده باغبان معرفتم، مرا دريابيد، ميوه های شيرين علم ومعرفت را رباييد .
اولاد وطن! من يک چراغک نو روشن شده «عصر سراجيه» ام، روغنم انوار حکمت است، مرا در هر جايکه بيابيد، بګيريد، روشني فکر پيدا کنيد.
شاګردان عزتمند! من يک ذره ام که آفتاب حقيقت در من جلوه نموده است. از من نور رباييد، تا به آفتاب حقيقت رسيد. اطفال نونهال! استقبال آمال وطن نماييد ... برای رهنمايي شما به علم وحکمت افروخته است، من از شمايم، شما هم از من شويد. يعني از من رو متابيد، مرا بخوانيد. به زبان ساده طفلانه ی شما، با شما سخن می ګويم. تا ميتوانم در آساني آموزش شما کوشش می ورزم. چنانچه آقای کلانم (سراج الاخبار افغانيه) در راه روشني افکار پدران عرض معلومات می کند، سراج اطفال عاجز نيز در راه خدمت و دانايي شما اطفال می کوشد.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رالیږلو مخکې په خير و لولئ

از علم ها و فن های نو، از تربیه و اداب عاقل شنو، به نکته های درس آموز و حکایت های فایده اندوز و دماغک های کله گک های کوچک شما را نوازش و دلاسا کرده؛ تازه گي،نوي، خرمي، شادابي میدهد. شما را در یک زنده گاني علمي و به یک غذای فني عادت میدهد.»(تیر اثر، ۴۱ ــ ۴۲ مخونه)

د استاد عبدالهادي داوي په قول، سراج اطفال تر شپاړسمي گڼې پورې خپلو خپرونو ته دوام ورکړ او بیا یې د ځینو خاصو شرایطو له کبله خپریدل وځنډیدل.(تیر اثر، ص ۴۳)

په دې ډول گورو چې چې سراج اطفال په هغه وخت او هغو شرایطو کې زموږ د هیواد د کوچنیانو په روزنه کې د قدر وړ برخه اخیستې ده او په خپلو همغو لومړنیو موادو سره یې د کوچنیانو ادب لومړنۍ زمینې برابرې کړې دي.

د طلوع افغان په پاڼو کې هم دې ته ورته مطالب تر سترگو کیږي. د طلوع افغان د ۱۳۱۶ کال د دلوې د میاشتې د دوه ویشتمي نیټې په گڼه کې د «اوسني هلکان، وروستني پلرونه دي» تر سر لیک لاندې، یوه مضمون سره مخامخ کیږو چې د کوچنیانو روزنه د ترقي او پرمختگ د عیني شرایطو په نظر کې نیولو سره څیړل شوې ده. د دې مضمون په یوه برخه کې راغلي دي:

«... ځینې سړي تل زیار کاږي چې خپل کوچني زامن او هلکان سم پر خپل فکر او خپله غوښتنه وروزي، مگر دا فکر ډیر بې اساسه او غلط دی. نن ورځ زموږ په لاس کې ده چې لویان یو، سبا ورځ پر نن نه قیاسیږي، هر وخت بیل مقتضیات، بیل کارونه او جلا جلا لوازم لري ... نو زموږ هلکان هم ښایي د نوې زماني له پاره سړي(لویان) سي ...»(تیر اثر ،ص ۴۵) د طلوع افغان ډیری مضامینو تربیتي بڼه درلوده.

په دې ډول د هغه وخت په چاپي خپرونو کې د کوچنیانو روزنې ته په عام ډول او د کوچنیانو ادب ته په ځنگځني ډول کار پیل شوی و.

بیا وروسته له څو کلونو د همغو هڅو نه د تومني اخیستو په ډول د ۱۳۳۹ کال په حمل میاشت کې د انیس نشراتي موسسې له خوا «د وړو انیس» په نامه جلا خپرونه راووته چې مسول مدیر یې عظیم رعد و. د شپیتمې لسیزې په پیل کلونو کې چې کله ما «دکوچنیانو ادبیات» نومې اثر له پاره د کابل د کتابتونونو گرد وهلي کلکسیونونه لټول، ما ونه شو کړای چې «د وړو انیس» کومه گڼه پیدا کړم. یادونه یې د انیس په ورځپانه کې شوې ده.

دا دې یاده وي چې د زیري په جریده کې هم د کوچنیانو له پاره یو ځای ځانگړی شوی و چې «د وړو ادب» نومیده. د زیري په جریده کې «دوړو دنیا» لړۍ د کوچنیانو د ادب د یوې پاڼې په توگه، د کوچنیانو د ادب په تاریخ کې د خاص ارزښت درلودونکی ده.

د کوچنیانو د ادب په تاریخ کې له زیري جریدې نه وروسته «د کوچنیانو غږ» میاشتنۍ را ووته. دغه مجله چې د هغه وخت د پوهنې وزارت له خوا چاپیدله، د کوچنیانو له پاره یې جالب ذوقي، سپورتي، تربیتي، معلوماتي او ادبي مطالب خپرول او تر ټولو جالبه برخه یې دا وه چې د کوچنیانو په خپل قلم لیکلي مطالب یې هم خپرول او د هغو د تشویق له پاره به یې د کوچنیو لیکوالو عکسونه هم خپرول. د ښه والي دلیل یې دا گڼلی شو چې تیرو تجربو ته یې په پام سره، نوې غوښتنې په نظر کې نیولې.

له دې نه وروسته بیا د انیس نشراتي موسسې «د کوچنیانو انیس» په نامه بله مجله را ویسته چې د تیرو خپرونو په څیر ماشومانو ته مطالب په کې خپریدل. په دې پسې بیا «دکمکیانوانیس» را ووت چې هماغه د کوچنیانو انیس لار یې تعقیبوله. په دې دوو ورستیو خپرونو(د کوچنیانو انیس، دکمکیانو انیس) کې د ادبي مطالبو تر څنگ ساینسي مضامین هم خپریدل.

دغه راز ځینو نورو خپرونو هم په خپلو پاڼوکې د کوچنیانو له پاره پاڼې ځانگړې کړې وې چې د هرې یوې څیړل جلا وخت ، جلا مقالو او آن د کتابونو لیکلو ته اړتیا لري. د دې خبرې یادول هم اړین دي چې د همدې مودې په اوږدو کې د کوچنیانو له پاره په آسانه او ساده ژبه ځینې کتابونه هم چاپ او خپاره شوي دي. دلته یې د نموني له پاره د څو کتابونو نومونه یادوم:

ــ د همیش خلیل «آدم خان او درخانۍ» چې د آدم درخو مشهوره کیسه یې د کوچنیانو له پاره را لنده کړې او په آسانه ژبه یې کوچنیانو ته برابره کړې ده چې په ۱۹۶۰ عیسوی کې دوه ځلې چاپ شوی دی.

ــ «اسلامي قصې» د حافظ محمد ادریس له خوا.

ــ پښتنی فولکلور، لیکوال یې سیال کاکړ دی.

ــ تربیتي کیسې، لیکوال: عبدالحمید مموزی.

ــ تعلیمي قصې، لیکوال: حافظ محمد ادریس،

ــ تنکی هیلې، درسي مرستندوی کتاب دی چې استاد خدمتگار بختاني د کوچنیانو په ژبه لیکلی دی.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

ــ د کوچنيانو کتاب، ليکوال محمد حفيظ صحرايي. په ۱۳۳۹ کې د پوهنې وزارت خپور کړی دی.
ــ د لمر ترانې ، د افغانستان د ليکوالو ټولنې له خوا د کو چنيانو له پاره لومړنی شعري ټولګه چې په ۱۳۶۳ کې چاپ او خپره شوه. په دې کتاب کې د کوچنيانو له پاره د بيلابيلو شاعرانو شعرونه خوندي شوي دي.
ــ د وړکتوب دنيا ګی، د کوچنيانو له پاره د ښاغلي عثمان نژند د شعرونو ټولګه ده، په۱۳۶۳ کې خپره شوې ده.
ــ کاشکې زه کوتره وای، د کوچنيانو له پاره فولکلوريکې ترانې، د ليکوالو ټولنې له خوا چاپ او خپور شو.(بهاند، آصف، د کوچنيانو ادبيات، له ۱۳۵ ــ ۱۹۹ مخ پورې)
دغه راز دشوروي اتحاد د ځانګړو نشراتي موسسو له خوا هم په پښتو ژبه د کوچنيانو له پاره ډېر کتابونه چاپ او خپاره شوي دي چې د څو نومونه يې د نمونې په ډول دلته يادوم:
په ۱۳۵۷ کال کې د رژيم او حکومت له بدليدو سره، او په ځانګړي ډول د ۱۳۵۸ کال په جدي کې د شوروي نظامي قواوو په راتګ سره، په بيلابيلو برخو کې، په شوروي اتحاد کې د چاپ شوو کتابونو ژباړې او زموږ هيواد ته يې د راوړلو او ويشلو پروسه هم ګړندۍ شوه. په دې کتابونو کې، هغه شمير کتابونه چې د کو چنيانو په ادبياتو پورې اړه درلوده، د ځانګړې پاملرنې وړ وو.
دا کتابونه يوازې د ښارونو په مرکزونو کې په وړيا ډول ويشل کيدل. کلو او بانډو ته او د کلو ماشومانو ته د بيلابيلو دلايلو له مخې نه رسيدل او نه هم چا مينه ورسره درلوده. آن تر دې چې د در ګران او سون له پاره کارول کيدل. په هغه وخت کې چې ما «دکوچنيانو ادبيات» کتاب باندې کار کاوه، په کابل کې د دې کتابونو بازار ښه تود و. ما ته چې څومره په مخه راغلي دي، په خپل کتاب کې مې په لنډ ډول معرفي کړي دي، چې د يو څو نومونه يې دا دي:
ــ افسانوي آس، د پرو ګرس نشراتي موسسې په ۱۹۸۱ کال کې په پښتو ژبه خپور کړی دی.
ــ پيل، د رادو ګا نشراتي موسسې په ۱۹۸۴ کال په پښتو ژبه خپور کړی دی.
ــ د پرانګ خورځه، په ۱۹۸۱ کال خپور شوی دی.
ــ د ډانکو سوځيدونکی زړه، دا د ماکسم ګورکي اثر دی او د رادوګا نشراتي موسسې په ۱۹۸۳ کال خپور کړی دی.
ــ رسم شوې قصې، دا کتاب په ۱۹۸۱ کال د پروګرس نشراتي موسسې خپور کړی دی.
ــ سور چور ګوړی، په ۱۹۸۱ کال کې خپور شوی دی.(تير اثر، له ۱۳۵ مخ نه تر ۱۹۹ مخ پورې)
کله چې د کوچنيانو پر ادبياتو مې څيړنه کوله، ډيرو شخصي او رسمي کتابتونونو ته مې سر ور ښکاره کړ، ډيرو څيړنکو او د کوچنيانو د ادبياتو د برخې فعالينو سره مې ليده کاته وکړه. چا به سمه لارښوونه راته کوله ، ماخذونه به يې راته ښودل او د کتابونو او کلکسيونونو آدرسونه به يې راته را کول او چا به په ډيرې بې تفاوتۍ را ته ويل:
« بله موضوع نه وه چې کار دې پرې کړی وای چې له ځان نه دې ماشوم جوړ کړی دی او د ماشومانو په ترانو پسې ګرځې »
خو ما په حوصلې سره خپل کار تعقيباوه، تر څو مې د هغه وخت د امکاناتو په چو کاټ کې دا کار بشپړ کړ. ما د خپل کار په موده کې د کوچنيانو ادبياتو له پاره قلموال په دوو برخو وويشل:
۱ــ د کوچنيانو د ادبياتو مسلکي ليکوالان
۲ــ د کوچنيانو ادبياتو غير مسلکي ليکوالان
البته په هغه وخت کې له مسلکي او غير مسلکي نه موخه دا نه وه چې مسلکي دې هغه چا ته ووايم چې د کوچنيانو د ښوونې روزنې، يا د هغو له پاره د څه ليکلو په برخې دې زدکړې کړې وي او يا له کوچنيانو سره د چلند او خبرو کولو په برخه کې د زدکړو خاوند کسان او يا د کو چنيانو د روان پيژندنې په برخه کې ماهرين، دا به مسلکي وي او پرته له دې زدکړو به غير مسلکي وي. داسې نه وه .په هغه وخت کې د مسلکي ليکوال له ليکلو نه زما هدف دا و چې مسلکي ښاغلو به په تصادفي ډول نه، بلکې په شعوري ډول کوچنيانو او د هغو ادب ته پام و او يو څه يې په عمدي يا شعوري ډول ورته کار کړی وي، چې هغه دا ښاغلي دي:
محمد عثمان نژند چې يوخوايي د مسؤليت احساس کړي او له بل پلوه يې وظيفه د ښوونې روزنې د تاليف او ترجمې يا د درسي کتابونو د ليکلو په برخه کې وه چې د وظيفې له مخې يې د ښوونځي د کتابونو له پاره د ماشومانو په ژبه ترانې ليکلې. کوچنيانو ته شعرونه، کيسې او کتابونه برابر کړي.
حبيب الله زړه سواند. چې يو نظامي صاحب منصب و، خو د خپلې شاعرۍ په څنګ کې يې په جدي پام سره د کوچنيانو له پاره هم کار کاوه.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په خير و لولئ

دغه راز محمد جان فنا چي په اصل کي د نظامي برخي زدکړی و،خو د مسؤليت له مخي يي د کوچنيانو د روزني او ادبياتو له پاره په څو برخو کي ډير مهم کارونه تر سره کړي دي. ده د ادبياتو له ساحي د باندي ډير پيچلي علمي او هنري مسايل د کوچنيانو په ژبه او د دوی له ذوق سره سم، د دوی له پاره برابر کړي دي. په هغو برخو کي چي دماشومانو له پاره محمد جان فنا کار کړی دی دا دي:
اقتصاد، رياضي، فزيک، هندسه، ارکيالوژي، الاهيات، اخلاق، پتالوژي، احصايه، بيالوژي، ارتوپيدي او نور اجتماعي او ساينسي مضامين. ۰(د کوچنيانو ادبيات، ۱۲۳ ــ ۱۲۴مخونه)
څو نور ښاغلي چي ما په خپل کتاب کي د مسلکي تر سر ليک راوستي دا دي: صالح محمد کندهاری، استاد گل پاچا الفت، شمس الدين مجروح، عبدالروف بينوا، سلطان محمد صابر، غني خان غني، سلطان فريدي، هميش خليل، احسان آرينزی او ...(د کوچنيانو ادبيات، ۱۰۴ ــ ۱۲۰مخونه)

غير مسلکي مي هغه چا ته ويلي دي چي کله يي تصادفي د کوچنيانو له پاره کوم شعر ويلی او يا يي کوم نثر ليکلی يا يي د اماتور په ډول د کوچنيانو ادبياتو په ساحه کي کله قلم چلولی او کله غلي پاتي شوي وي. په هغه وخت کي يي ما داسي لست برابر کړی و:

سرور زی، شيوا، نجيب الله، نور الله لودين، ګرندی خوږيانی، ريدی ژواک، ښادمن، ط بډک، رحمان الدين اکبري، شير خان ربښتين، ورمه ربښتين، عتيق الله ولسيار، اجمل روهي، خوشال روهي، محمد آصف فهيمي، م نواب عبهر، محمد معصوم سهاک، ع حميد وردک، حميد الله اميني، تاتيوال، احمد بريځی، محمد اسماعيل څرين، نور محمد، دوست محمد، بصير اميري، محمد ايوب علومي، وحيد، م متين، مصطفی جهاد، منت بار، عبدالغفار، زرغونه اياز ځاځی، زمری کليوال، مهريه هوتکي، نانی، سعدالله وطن، ح ياسيني، فاطمه صيامي، غلام حضرت همکار، رحمت، عبدالخليل سودايي، ، شاه محمود حصين، مجاور احمد زيار، حافظ محمد ادريس، سيال کاکړ، فاروق فردا، محمد نواز حقيقت، غلام حضرت روغمن شګيوال او ...(د کوچنيانو ادبيات، ۱۲۲مخ)
د کوچنيانو ادبياتو په برخه کي چي دا ليکوالان او شاعران ما په مسلکي او غير مسلکي ويشلي، ښايي ځيني ښاغلي ورسره موافق نه وي او ځيني به يي راسره ومني، چي تاييد يا ردول يي زما له پاره دومره مطرح نه دي؛ زما له پاره ډيره مهمه او د خوشالی خبره دا ده چي په هماغو شرايطو کي له هماغو امکاناتو نه په استفادي سره يو څوک پيدا شوي چي يا په تصادفي ډول يا په شعوري ډول يي د ماشومانو په باب فکر کړی او د کوچنيانو د ادبياتو په نامه يي يو څه د کاغذ پر مخ پياده کړي دي.
او س چي د يوويشتمي پيړی د دويمي لسيزي په نيمايي کي د تکنالوژی له دومره امکاناتو سره ژوند کوو، نولازمه ده چي هغه قلموال چي د کوچنيانو د ادبياتو په باب فکر کوي او څه تخليقوي، داسي څه دې وليکي چي هغه د کوچنيانو له پاره د درک او پوهيدو وړ وي، يعني ساده او د هغوی په ژبه ليکل ورته وکړي.
هغه ليکوال او شاعران چي کوچنيانو ته څه ليکي، بايد د کوچنيانو دنيا ته ور ننوزي، ځان هلته احساس کړي، کوچنی درک کړي او بيا د هغه له غوښتنو سره سم قلم وچلوي او داسي څه ورته وليکي چي کوچني ته د اوسنی زماني له غوښتنو او پوښتنو سره سم څه ورکړي، هغه څه ورکړي چي د کوچني په راتلونکي ژوند کي له هغه سره د لارښود په ډول مرسته وکړي.
ما وليدل او ګورم يي، له هغي ورځي چي زه په ښه او بد پوه شوی يم، له هغي ورځي مي چي قلم چلول زده کړي دي، په تيره بيا له هغي ورځي مي چي د کوچنيانو په باب، د هغوی د روزني په باب او د هغوی د دنيا او ادبياتو په باب فکر کړی؛ موږ ډير وخت او امکانات له لاسه ورکړي دي چي اوس يي په ارزښت پوه خلک، حسرت او افسوس کوي، خو تش حسرت او افسوس کول څه ګټه نه کوي. موږ بايد له اوسنيو امکاناتو او تولو تجربو څخه استفادي وکړو، په خپله کورنی او ټولنه کي کوچنيان وپيژنو، د هغوی روان او دنيا درک کړو او د نوي زمان له غوښتنو سره سم هغوی ته د کوچنيانو د ادبياتو په نامه داسي څه وليکو چي کوچنی د خيال او هوس له نړی نه ورو-ورو را وباسو او د ده په ژوند کي د راتلونکي نړی نه يي خبر کړو.
موږ بايد له کوچنيانو سره په خپل چلن کي ژور بدلون راولو. په ډيری افغان کورنيو کي ماشومان په ډار او تهديد ويده کولو ته اړ ايستل کيږي، چي دا د هغه په ذهن او راتلونکي ژوند باندي ژور منفي اثر بريباسي. هغه ته بايد د خوب په وخت کي کيسي و ويل شي يا ولوستل شي، خو زموږ په ټولنه کي ډيری کورنی د خراب اقتصاد له کبله، د سواد د نشتوالي له کبله او د نه پوهيدني په وجه ماشوم باندي د خوب په وخت کي نه يوازي پټکي کوي، بلکي د

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

راتلونکي ورځې د جبري فزيکي کار او نويو ستونزو يادونه هم ورته کوي او کوچنی د ستونزو له يوه درانه بار، روحي فشار، تشويش او ډار سره ويده کيږي.
په پرمخ تللو هيوادونو کې د ماشوم د پالنې، روزنې، خوب خوراک او هر څه له پاره امکانات برابر دي او له پروګرام سره سم تطبيقيږي هم. په دې دليل چې د ټولنې د پوهې کچه او د کورنيو او مينډو پلرونو د پوهې سطحه لوړه ده . کوچنی پيژني درک کوي يې او هر هغه څه چې ور ته اړين دي هغسې يې ورته برابروي او هماغسې ورسره کوي، خو زموږ په هيواد کې او زموږ په ټولنه کې په دې برخه کې يا قوانين نه شته او که کوم قانون وي هم، هغه څوک نه تطبيقوي او زموږ د ټولنې ماشوم ته او بيا زموږ د ټولنې کوچني او تنکي زلمي ته د پرمخ تللو ټولنو د امکاناتو دوه درې يا پنځه سلنه هم نه وي برابر او پر ټولنه باندې د ډير پخواني حاکم کلچر په دايره کې ماشوم او کوچنی د ژوند په داسې يو مجبور او تنګ چاپيريال کې را ګير کيږي چې کوچنی له فزيکي او رواني پلوه د تباهی کندې ته ور پوري وهل کيږي.
په دغسې يو منفي او بد چاپيريال کې د کوچني د جسمي ودې مخه نيول کيږي، د ذهني جوړښت تهداب يې خرابيږي او د هغه د راتلونکي ژوند د تباهی بنسټ ايښودل کيږي. کله چې کوچنی په دغسې يو جسمي او ذهني خراب حالت کې لوی شي چې د هغه د کوچنيتوب د حق دوه سلنه هم ور نه کړل شي، بيا نو هيڅ څوک حق نه لري چې له هغه نه د مثبت عمل او کومې ښيګڼې تمه ولري. نه مور پلار، نه کورنی او نه هم ټولنه.
په هغو هيوادونو کې چې د ماشومانو اوکوچنيانو په ارزښت پوهيږي، کوچني ته او د هغو ادبياتو ته دومره پاملرنه شوې چې د نوې تکنالوژۍ د نويو امکاناتو په چوکاټ کې، که په کمپيوټر کې يوازې وليکل شي:«د کوچنيانو ادبيات» او کليک شي، د کوچنيانو له پاره په سل ګونو او لا زر ګونو کيسې او شعرونه تر لاسه کيدای شي. په يادو هيوادونو کې د کوچنيانو په مورنۍ ژبه په سل ګونو کارټوني فلمونه او نور امکانات شته دي.
دا ټول د دې ګواهي ورکوي چې په هغو ټولنو کې ماشوم، کوچنی او د هغو نړۍ او روان پيژندل شوې او درناوی يې کيږي، د پالنې او روزنې لازم چاپيريال ورته برابريږي، د هغوی له عمر او غوښتنو سره سم اړين کتابونه، کيسې او فلمونه ورته برابريږي. دا په حقيقت کې د هغو ټولنو هغه پانګونه ده چې راتلونکو نسلونو او راتلونکو ټولنو له پاره يې کوي. سم يې روزي چې په راتلونکې کې يو سالم او روغ کارګر، پوه انجنير، سم ښوونکی، زيرک طبيب ... او په وطن او خلکو مين رهبر ولري.

د پنځمې برخې پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالې د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ